

Asia: VN/10378/2019

Lausuntopyyntö henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraportista

Lausunnonantajan huomiot ehdotuksen vaikutuksista oman organisaation näkökulmasta

Toimintatapoihin liittyvät suorat ja epäsuorat vaikutukset

Seta kannattaa hetu-uudistusta, jossa henkilötunnuksesta poistuu kokonaan tieto syntymäajasta ja joka ei sisällä tietoa sukupuolesta. Yksityisyyden kannalta olisi riittämätöntä vain irrottaa sukupuolietieto tunnuksesta muuttamatta tunnuksen muotoa, koska käytännössä juridisen sukupuolen ja sukupuoltaan korjanneilta entisen juridisen sukupuolen pystyisi päättelemään kaikilta niiltä, joiden syntymävuosi on ajalta ennen tiedon irrottamista tunnuksesta. Työryhmän esittämä tavoite uudesta henkilötunnuksesta, josta sukupuoli ja ikä ei ilmene ja joka otetaan käyttöön siirtymäajalla vuodesta 2023 alkaen on kannatettava.

Arvioidut kustannusvaikutukset

-

Muut vaikutukset

Seta pitää tavoitetta uudistaa henkilötunnus sukupuolineutraaliksi erittäin tärkeänä tasa-arvon edistämisen kannalta. Monille sukupuolivähemmistöön kuuluville ihmisille juridisen sukupuolen ilmeneminen suoraan henkilötunnuksesta on haitallista. Juridinen sukupuoli voi olla monella ristiriidassa sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun kanssa. Tämä aiheuttaa ongelmia arkisissa tilanteissa, joissa henkilön tunnistamiseen käytetään henkilötunnusta. Uudistus on kannatettava siksikin, että se antaa tulevaisuudessa mahdollisuuden merkitä väestötietojärjestelmään myös muu sukupuolivaihtoehto.

Sukupuolietiedon irrottaminen hetusta on kannatettavaa. Ongelmaksi uuden henkilötunnuksen käyttöönoton jälkeen jää se ketkä pystyvät näkemään yksilöiden vanhanmuotoiset henkilötunnukset, joiden on tarkoitus jäädä olemaan väestötietojärjestelmään. Tässä tulee huolehtia riittävästä yksityisyyden suojasta ja rajoittaa vahvasti pääsyä kyseiseen tietoon uuden henkilötunnuksen käyttöönoton jälkeen.

Toisessa yhteydessä tulee myös jatkossa ratkaista, missä asioimistilanteissa kyseinen sukupuoli on tarpeellista ja keille jää pääsy tietoon juridisesta sukupuolesta. Kun tieto sukupuolesta perustuu kaksinapaiseen juridiseen sukupuoleen, tulee osan ihmisten sukupuoli aina väärin tunnistetuksi. On myös huomattava, että jo nykyisin on maita, jossa on käytössä useampi kuin kaksi sukupuolikategoriaa.

Henkilötietojen poistaminen henkilötunnuksesta edellyttää yksilön tunnistamista muilla tavoin asioimistilanteissa. Jatkossa tunnistamisessa käytettäisiin esimerkiksi virallisia asiakirjoja tai vahvaa sähköistä tunnistamista. Kun tunnistamisessa käytetään passia tai virallista henkilökorttia, olennaiseksi muodostuu kysymys niissä käytettävissä olevista sukupuolimerkinnöistä. Molempiin asiakirjoihin tulee nykyään merkittäväksi sukupuoli. Jo nykyisin passiin olisi mahdollista merkitä sukupuoleksi vaihtoehto "muu" (x). Tällainen vaihtoehto tulisi mahdollistaa sitä toivoville virallisissa henkilöasiakirjoissa, mikäli tieto sukupuolesta niissä on arvioitu välttämättömäksi.

Henkilön tunnistamista ja erityisesti vahvaa sähköistä tunnistamista edistettäessä tulisi kiinnittää huomiota myös niihin haasteisiin, joita alaikäisillä sähköisen tunnistamisen käyttöön Suomessa liittyy.

Setan mielestä uudistuksen tavoitteet poistaa myös tieto iästä ja mahdollistaa henkilötunnus useammalle Suomessa olevalle henkilölle parantavat yhdenvertaisuutta ja vahvistaisivat yksityisyyden suojaa. Koska henkilötunnusjärjestelmä on joka tapauksessa uudistettava, olisi tärkeää tehdä uudistus, joka edistäisi yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Aikataulu ja siirtymäajat

Työryhmän esittämä aikataulu on sopiva. Uudistuksessa on kuitenkin ensisijaisen tärkeää pitää kiinni sen sisällöllisistä tavoitteista (kokonaan uusi yhä useammalle mahdollistettu sukupuoli- ja ikäneutraali henkilötunnus siirtymäajan jälkeen). Sukupuoli-identiteetin, sukupuolen ilmaisun ja kehon sukupuolipiirteisiin perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisemiseksi pitäisi uudenmuotoinen tunnus olla saatavilla heti niille, jotka sitä tarvitsevat (= heti kun uusia tunnuksia aletaan ylipäättään myöntää).

Työryhmän esittämässä siirtymäajan käytännössä on kaksi ongelmaa: 1) siirtymäaikana vielä myönnettäisiin osalle ihmisiä vanhanmallisia henkilötunnuksia, jotka eivät kuitenkaan olisi enää sukupuolisidonnaisia ja 2) sukupuoltaan korjaavat eivät siirtymäaikana vaihtaisi henkilötunnustaan. Siirtymäaikana hetusta voisi siten päätellä, että henkilö on korjannut sukupuoltaan tai muuttanut Suomeen. Molemmat tiedot voivat altistaa syrjinnälle.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Tarjamo Kerttu
Seta ry